

2. Економічне мислення: поняття, місце в економічній структурі суспільства
URL: <https://buklib.net/books/25811/>

3. Освітологічний дискурс, No 1(40), 2023 URL:
<https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/972/721>

Ваніна Наталія

науковий співробітник відділу виховання і професійної кар'єри
Інститут професійної освіти НАПН України

ІНСТРУМЕНТИ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Актуальність дослідження. У сучасних умовах трансформації ринку праці, цифровізації економіки та зростання вимог до професійної мобільності молоді, питання ефективної професійної орієнтації набуває особливої актуальності. Здобувачі професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти (далі: П(ПТ)О) та ФПО) стикаються з викликами невизначеності, нестабільності зайнятості та потреби в адаптивних навичках. У цьому контексті інструменти кар'єрного розвитку — такі як профорієнтаційні діагностики, цифрові платформи, менторство, портфоліо досягнень — виступають не лише засобом індивідуального вибору, а й чинником соціально-економічної інтеграції та педагогічної ефективності.

Мета дослідження – визначення ролі та ефективності сучасних інструментів кар'єрного розвитку у формуванні професійної орієнтації здобувачів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, а також оцінка їхнього впливу на соціально-економічну адаптацію та педагогічні результати освітнього процесу.

Методи та методика дослідження. Методологічну основу дослідження становили контент-аналіз нормативних документів і освітніх програм, аналіз

наукових публікацій та практик впровадження кар'єрних інструментів у закладах П(ПТ)О) та ФПО, а також порівняльний аналіз українського та європейського досвіду. Для виявлення тенденцій і бар'єрів було використано узагальнення емпіричних спостережень педагогів і фахівців з кар'єрного консультування.

Основні результати. Аналіз сучасних практик професійної орієнтації у закладах П(ПТ)О) та ФПО свідчить про поступове зростання ролі цифрових інструментів кар'єрного розвитку.

За даними відкритих джерел та узагальнених спостережень педагогів, значна частина здобувачів освіти користується щонайменше одним із таких інструментів — тестами професійних інтересів, онлайн-платформами, цифровими портфоліо або онлайн-симулятором професій [1, 2].

Застосування зазначених інструментів корелює з підвищенням рівня професійної мотивації, впевненості у виборі спеціальності та готовності до працевлаштування. Педагоги відзначають зростання педагогічної ефективності при інтеграції кар'єрних практик у навчальні модулі, особливо у форматі проектного навчання, що сприяє розвитку прикладних навичок і самостійності здобувачів освіти.

Водночас у звітах міжнародних організацій фіксується низка системних бар'єрів, що ускладнюють повноцінне впровадження кар'єрних інструментів в українській освіті. Серед них — недостатня методична підготовка фахівців, фрагментарність цифрових ресурсів, відсутність узгодженості між освітніми програмами та потребами ринку праці, а також обмежена міжсекторальна взаємодія [3, с. 22,25].

З метою узагальнення ефективних практик професійної орієнтації, у наукових джерелах та європейських рекомендаціях окреслено концептуальну структуру інтеграції інструментів кар'єрного розвитку в освітній процес. Ця структура представлена як сукупність взаємопов'язаних компонентів, поєднання

яких забезпечує системний підхід до професійної орієнтації, узгоджуючи індивідуалізацію освітньої траєкторії з актуальними запитами ринку праці, табл. 1. Такий підхід сприяє формуванню усвідомлених освітніх маршрутів, розвитку ключових компетентностей, підвищенню мотивації здобувачів освіти та їхній адаптації до умов сучасної економіки.

Таблиця 1

Структурні компоненти інтеграції інструментів кар'єрного розвитку в освітній процес П(ПТ)О і ФПО

Компонент моделі	Зміст / Інструменти	Очікуваний ефект
Діагностика потенціалу	Тести професійних інтересів, мотивації, компетентностей (Holland, RIASEC тощо)	Усвідомлення сильних сторін, формування профілю кар'єрної готовності
Індивідуальна траєкторія	Планування освітнього маршруту, вибір спеціальності, цілей і етапів розвитку	Підвищення мотивації, зменшення ризику відсіву
Цифрове портфоліо	Онлайн-платформи для фіксації досягнень, сертифікатів, проєктів, soft skills	Візуалізація прогресу, підготовка до працевлаштування
Менторська підтримка	Наставництво з боку викладачів, роботодавців, випускників	Підвищення впевненості, розвиток соціального капіталу
Практичні кейси та проєкти	Інтеграція кар'єрних завдань у навчальні модулі, симуляції, рольові ігри	Формування прикладних навичок, адаптація до реального середовища
Моніторинг і корекція	Періодичне оновлення траєкторії, зворотний зв'язок, аналітика результатів	Гнучкість, адаптація до змін, підвищення ефективності

Джерело: власна розробка автора

Висновки. Інструменти кар'єрного розвитку є ключовим елементом професійної орієнтації здобувачів П(ПТ)О та ФПО, забезпечуючи індивідуалізацію навчання та практичну готовність до динамічного ринку праці. Системне їхнє впровадження має стати частиною освітньої політики держави для розвитку людського капіталу, підвищення конкурентоспроможності регіонів і соціальної згуртованості.

Модель, що поєднує діагностику, індивідуальний супровід, цифрові рішення та менторську підтримку, узгоджується з європейськими стандартами кар'єрного консультування, забезпечуючи мобільність, адаптивність і професійну сталість здобувачів освіти.

Інструменти кар'єрного розвитку можуть слугувати не лише механізмом освітньої модернізації, а й показником соціально-економічної ефективності навчальних закладів, здатних готувати мотивованих, гнучких і інноваційно орієнтованих фахівців. Подальші дослідження слід спрямувати на створення національної цифрової екосистеми професійної орієнтації, удосконалення методичної бази педагогів і розвиток міжсекторальної взаємодії освіти, бізнесу та громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Пригодій М.А., Гуржій А.М., Радкевич О.П., Кононенко А.Г., Гуменний О.Д. Технологія створення цифрового портфоліо здобувачів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти: методичні рекомендації. – Київ: Інститут професійної освіти НАПН України, 2022. – 81 с.

2. Мінцифри України. *Мінцифри представило симулятор професій: що це і як ним користуватись* / Мінцифри України. — Київ : Міністерство цифрової трансформації України, 2023. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://society.novyny.live/mintsifri-predstavilo-simulator-profesii-shcho-tse-i-iak-nim-koristuvatys-96426.html> (дата звернення: 16.10.2025).

3. European Training Foundation (ETF). *Learning for Careers: What kinds of career guidance and career education services do young people want in Europe and Central Asia*: аналітичний звіт / European Training Foundation. — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2024. — 58 с. — Режим доступу: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2024-03/2024%20Career%20Guidance%20Report_v09_web.pdf (дата звернення: 16.10.2025).